

ЗАМУЛЕНЕ МЕЖИРІЧЧЯ: МЕЖА ЯК КОНСТРУЕНТ ІДЕНТИЧНОСТІ В РОМАНІ «МЕСОПОТАМІЯ» СЕРГІЯ ЖАДАНА

Статтю присвячено проблемі філософського й літературознавчого оприявлення функціональності концептосфери межовості в процесах формування сучасної постмодерної ідентичності та специфіки її художнього втілення в літературному тексті. За допомогою герменевтичного, феноменологічного й психоаналітичного методів розкривається синтетична природа ідентичності у романі «Месопотамія» одного з найбільш впливових авторів сучасної української літератури Сергія Жадана з огляду на специфіку просторової складової формування тожсамості та побудови просторових параметрів побутування персонажа цього літературного твору; особливостей експлікації в художньому тексті індивідуальної постмодерної ідентичності; письменницьких стратегій відображення колективного рівня ідентичності літературного героя. Особливо розглянуто своєрідну жанрову природу твору, що теж вияскравлює специфіку ідентичності персонажа, яка виразно має ознаки «між» – лімінальності, дифузності, розмитості, гібридності.

Ключові слова: ідентичність; межа; лімінальність; концепт; письменницька стратегія; жанрова специфіка.

Філософсько-антропологічне розуміння межі сформувалося ще в архаїчний період первісних апорій людства, тому належить до засадничих основ концептосфери людини, є одним з первнів розгортання й осягнення нею і зовнішніх (усвідомлення просторовості власного буття), і внутрішніх (осмислення окремішності свого «Я»), і соціальних (ідеологізація співбуття) ландшафтів. Без суттєвих змін своєї знакової природи межа (кордон, край чи інші дескриптори) залишилася одним з найважливіших структуротвірних факторів існування особистості й до сьогодні, багато в чому визначаючи феномен ідентичності. Ідентичність внаслідок своєї складноорганізованої сутності – синтез суб'єктивного, особистого («Я») з загальним, соціопсихологічним, надособистим («Ми») – задає людині загальні параметри смислопокладання, внутрішньої оцінки явищ та ідентифікації свого зв'язку з ними, формування особистого набору ролей і статусів. Тому ідентичність, перебуваючи в центрі гуманітарних досліджень з середини ХХ ст., зрештою набуває свого загального смислового окреслення не як стала характеристика, а як багатоаспектний безперервний процес, за допомогою якого можна визначити й науково дослідити явища різного порядку: особистість, спільноту, покоління, соціум, націю, ідеологію, дискурс, культуру тощо, а також і їхні художні проєкції. Враховуючи, що в сучасній гуманітаристиці поняття межі стало одним з найбільш продуктивних аспектів новітнього методологічного інструментарію осмислення онтології людини й культури, метою

розвідки є розкриття специфіки конструювання постмодерної ідентичності засобами художньої текстотворчості в «Месопотамії» С. Жадана та визначення специфічної ролі в цьому процесі межі та концептосфери з нею пов'язаної.

Постать Сергія Жадана в сучасному українському літературному процесі є, безсумнівно, однією з системоутворюючих, адже він через синтетичність свого творчого обдарування (поезія, проза, есеїстика, кіноценарії, музика), через смислову наповненість його творів, оригінальність творчого мислення та індивідуально-авторських способів його презентації у письмі давно став невід'ємною і вкрай важливою ланкою цього процесу, все більше інтегруючись до загальноєвропейського культурного простору і стаючи виразником, «голосом» цілого покоління. Окрім досить високої оцінки критиків та літературознавців, що знайшло своє вираження і в низці престижних премій, з-поміж письменників сучасності саме цей автор здійснив чи не найпомітніший вплив на читацьке середовище декількох поколінь, отримуючи їхню беззаперечну довіру до свого літературного продукту, маючи майже маскультурну популярність (статус культового), формуючи громадську думку й отримуючи, напевно, найбільшу серед літераторів медійну увагу.

Автокомунікативність його ранніх прозових творів («Біг Мак», «Депеш Мод», «Anarchy in the UKR», «Гімн демократичної молоді») із характерним для них перепроживанням-переповіданням власного досвіду поступово змінюється більш глибоким осмисленням

метафізичних основ буття сучасного українця. Особливо популярним і в літературознавчій рецепції, і в критичній оцінці, і в читацькому сприйнятті став роман С. Жадана «Ворошиловград», у якому автор апелює до проблеми ідентичності сучасного українця, активізуючи ті коди й смисли, які вже давно чекали свого художнього втілення: неперетравленість колоніальних травм, відсутність нових інтегративних моделей у суспільстві і, зрештою, втрата цікавості до них, фрагментарність і розмитість сучасної тожсамості.

Зовсім інша рецепція супроводжувала вихід «Месопотамії» – перша хвиля критики не приховувала свого розчарування: «Проте найбільше розчарування, можливо, підстерігає читачів саме в тому, що «Месопотамія», на відміну від «Ворошиловграду», – все ж не роман, а збірка оповідань, доукомплектована віршами, у співвідношенні дев'ять до тридцяти (...) Звичайно, тут є до чого сікатись і на що хитро мружити очі: мовляв, і роману не дав, і з малою формою не аж так геніально впорався. Можуть бути претензії до композиції: у Жадана чудово з оповідністю, але провисає драматургія. Нервових центрів дійсно не вистачає» [12]; «Автор знає, що йому вдається, і демонструє це ще раз і ще, на біс (...) «Месопотамія» не розчаровує; проте й катарсису не стається. Жадан не дивує, а лише підтверджує репутацію хедлайнера сучукрліту» [13]; «Каналізація (...) Шкода, що Жадан набудував стільки хатинок для своїх поросят, але забув про цемент. І каміння наприкінці книжки розсипається, тоне в піщаній безвісті, й нема кому його збирати» [3]. Зрештою, твір С. Жадана отримав антипремію сайту «ЛітАкцент» «Золота булька» за 2014 рік, що присуджується за невдалу книгу, яка не виправдала очікувань читачів і критиків.

Однак пильна увага літературознавців до твору певним чином переставила акценти сприймання твору, який починає розглядатися у значно ширшому ідейно-тематичному полі, зокрема торкаючись і проблеми наукової реконструкції ідентичності в «Месопотамії», це передусім праці А. Бабенко [1], А. Матусяк [6], Т. Мейзерської [7; 8], Т. Свєрбілової [11].

Структурування та семіотизація людиною просторових реалій дійсності – важливий етап становлення її гностичних можливостей, оскільки конструювання природних меж свого існування (річка, море, ліс, море тощо), відділення штучного простору, пристосованого для життя й окультуреного, від нежилого й потенційно ворожого, поступово призводять до виникнення специфічної психологічної норми власного буття в його сталих просторових межах (свій/спільний/транзитний/чужий простір, маршрутизація існування, насичення емоційною й культурною інформацією окремих місць). Така геоідентичність (а на думку Д. Єнджейчика, культурний простір і є тожсамістю [15, с. 68]) як філософська й символічна відрефлексованість людиною просторової реальності свого життя стає невід'ємною складовою семіотизації простору в літературному тексті й важливою складовою аналізу твору С. Жадана. Просторовими домінантами «Месопотамії» є топоси лімінальності, помежовості – відзначений майже всіма критиками і дослідниками географічний паралелізм Харкова та Месопотамії як

межіріччя, простору «між», що підтверджується ще й тим, що назва твору не апелює до певної культурної традиції, лише до території з характерною для неї мультикультурністю та поліідентичністю. Т. Мейзерська здійснила ретельний аналіз семантики простору, орієнтуючись передусім на його міфологічні текстотворчі характеристики, де додання простору і визначає персонажа: «Переміщуючись у просторі міста, повторюючи, програючи подібні ситуації, герої Жадана отримують певні типові схеми досвіду, що постає у модусах різних переживань і ситуацій» [7, с. 397]. Загалом погоджуючись із висновками цього дослідження, варто відзначити, що в основі просторової моделі ідентичності, запропонованої письменником, лежить загальний принцип переходовості, із іманентним йому насиченням семантикою межі та змін: усі герої твору стають учасниками ритуалізованих дійств (весілля, поминки, дні народження), що мають завершитися зміною патерну ідентичності, соціального статусу, персонажі впритул наближаються до них, однак зміни так і не відбуваються, вони так і залишаються на стадії лімінальності (показовим є сюжет про зустріч зі звіром у лабіринті, своєрідно трансформований у новелі «Фома» як подорож гаражним кооперативом). Простір стає відкритою метафорою типу свідомості: «Мешканці міста не лише живуть на території, позначеній словом «між», «межа», але й тамують це «між» у собі» [9]. Тому й усі важливі події відбуваються зазвичай у просторі «між»: на вулиці (смерть Марата, зустрічі Матвія з коханою, зустріч із митарями любові, алкомандрівка-дорослішання Ромео, бійка, організована Іваном тощо) або в громадських місцях (лікарня, ресторан), що вказує і на кризу особистого, певну бездомність (у широкому символічному сенсі) і на загальну співпричетність усіх до творення ідентичності, дійсно, певну колективність досвіду. Серед внутрішніх приміщень явно домінує коридор, теж просторова модель вибору і перебування на межі – коридор стає місцем дії в усіх новелах, крім останньої, де лімінальність Луки вже не передбачає вибору, спокійна чорновола незначайка вже дивиться його макабричний танець, «чекаючи, скільки треба» [4, с. 316]. Межа як просторова домінанта твору через свої дескриптори, через міфогенність альянсів, через надмірну, повторну семіотизацію (наприклад, Рома і Фома проходять однакову ініціальну алкомандрівку районом) дійсно підтверджує слова О. Заболотської, що «не стільки персонажі прогнозують місце дії, скільки це місце прогнозує для себе героїв, події та конфлікти» [5, с. 163], задаючи загальні параметри формування ідентичності.

Індивідуальна ідентичність бере свій початок від контролю над власним тілом, з відчуття його фізичних меж та кордонів його можливостей, на ґрунті чого поступово у процесі дорослішання та соціалізації вибудовується концепція межі (відмінності) власного внутрішнього «Я» і його конфронтація з «Іншими». Близькі люди (з якими психологічна конфронтація гранично невелика) добираються особистістю відповідно до власної ідентичності й теж починають впливати на її подальший перебіг. Варто вказати на особливе постмодерне наповнення цього феномену (аліє-

нація від природних спільнот (сім'ї, друзів), ситуативність, поліконтекстуальність проявів «Я», множинність і децентрованість ідентичності, плінність самопрезентації), що визначає багато в чому й засоби характеротворення в сучасному тексті, зокрема, позначилося й на конструюванні персонажа в «Месопотамії». Тожсамість героїв може бути описаною відповідно до теорій Е. Еріксона щодо криз ідентичності [див.: 14], згідно з якою криза як певна межа, обов'язковий етап становлення особистості і формування її ідентичності передбачає вибір певного сценарію подальшого розвитку, натомість неподолана криза призводить до так званої «дифузної ідентичності». У більшості персонажів твору С. Жадана ми знаходимо ознаки такої розмитої ідентичності, коли образ себе і майбутнього втрачає чіткість, стан невизначеності затягується, перебування на межі призводить до інфантильності, до почуття ізоляції, більшість з них живе у стані очікування, наче щось має статися, що змінить їхнє життя. Тому й соціальний статус їхній є досить непевним: «Герої Жадана – не щоб лузери, але й королями життя їх зовсім не назвеш. Це й не інтелігенція, але й не «середній клас», хоча є представники і тих, і тих. Головне – вони всі дещо надламані. Вони в складних і часто некомфортних стосунках зі світом, але не сильно поспішають це змінювати» [12]. Очевидно, що ідентичність у «Месопотамії» несе на собі відбиток постмодерного світовідчуття, у якому деконструкція і деміфологізація радянської тожсамості ранніх творів письменника поступається реміфологізації її залишкових форм, інтегрованих у сучасну українську гетерогенну ідентичність, персонажі являють собою вияв ідентичності «туриста» (А. Матусяк), який рухається без мети й живе фрагментованою правдою, «процесуальною ситуативністю» (за З. Бауманом). Така людина живе «в позиції спостерігача за світом, який протікає поз неї, до якого вона байдужа, до якого вона не прив'язана і в якому вона не вкорінена. Вона всюдисутня і лімінальна, багатоліка і аутична» [10, с. 148]. Ще одним аспектом, що вказує на постмодерність втіленої художньо ідентичності, є її дискурсивність (за Л. Вітгенштейном), закоріненість у наративі, тобто єдність і тяглість внутрішнього буття персонажа забезпечується через єдність дискурсивних практик, що в «Месопотамії» знайшло своє художнє вираження через концепт «історія» (у значенні оповідь, розповідь). Саме говоріння сприймається як справжнє буття: один з найбільш пасіонарних персонажів твору, Валера з новели «Юра», існує у своїй оповіді про життя й роботу в цирку, саме ця напівпритчева за своєю природою історія стає важливим фактором розкриття ідентичності головного героя новели. Власне, «історія» неодноразово фігурує в усіх прозових частинах і становить важливу смислову основу поетичної: «І тому ми будемо цю дорогу з тиші та глею, / протягуємо її, ніби нитку, лишаємо за собою, / між голосом і мовчанням, між небесами й землею, / між темрявою і світлом, між забуттям і любов'ю» [4, с. 362]. Як бачимо, в наведеному уривку сконденсовано майже всю концептосферу твору, що будується, як вказувалося більшістю критиків і літературознавців, навколо проблем пам'яті/забуття і

любві. Головне завдання історій у «Месопотамії» (ще одна паралель до релігійно-міфологічної текстуальності) це пробудження пам'яті, хоча самим історіям довіряти, як видно з першої глави, зовсім не варто, дискурс розгортається не для трансляції правди, а для ритуального об'єднання через оповідь у спільноту.

Загалом колективна ідентичність персонажів у творах Сергія Жадана викристалізовується вкрай важко, можна виділити два продуктивні підходи до її наукового опису – це, передусім, теорія А. Матусяк щодо поколіннєвої природи ідентичності героїв: «Загалом усю творчість харківського письменника можна охарактеризувати як десоветизаційну спробу «реконструкції» духовної біографії своєї генерації (...) Тому в своїй найновішій повісті, згадуваній вище «Месопотамії», автор демонструє свідомість «після подолання травми» і не так займається дослідженням рідної у вузькому розумінні, тобто національної культурної пам'яті, як культурних універсалій, притаманних пам'яті західної та східної цивілізації, які утверджують родовід української культури як гібридної конструкції» [6]. Другою теорією ідентичності, відображеною в творі С. Жадана, є дослідження Т. Свербилової, підхід якої можна назвати геоцивілізаційним, тобто головним джерелом тожсамості є прикордонність, що й формує людину у «Ворошиловграді» та «Месопотамії», їх смислові й художні доміанти: «Воно може бути яким-завгодно межиріччям in-between з властивими для гібридної культури міжмовністю, міжкультурністю, міжнаціональністю, міжідентичністю, міждер-жавністю» [11, с. 504].

Як помітно, обидві теорії, хоча й характеризують творчість українського письменника дещо з різних точок зору, проте доходять до певного консенсусу щодо гібридності, трансгресивності ідентичності. Можна не погодитися з думкою польської дослідниці щодо подоланості героями травми, про що йшлося вище, (ще одним доказом чого можуть бути розлогі «посттоталітарні» промови Боба Кошкіна, де всі слова про мультикультурність, толерантність, демократичність постають лише риторичними фігурами і не мають нічого спільного з ідентичністю), проте можна цілком погодитися з усіма іншими думками щодо межової ідентичності, які добре корелюють із ідеями буття in-between та розмитої ідентичності. Хоча одна проблема потребує більш детального проговорення – національна пам'ять і національна складова колективної ідентичності. Будь-яка серйозна спроба дослідження національної ідентичності в цих творах (а цей напрямок один з найпродуктивніших у сучасній гуманітаристиці), на мій погляд, приречена на поразку, тому, напевно, й обидві дослідниці говорять про національне скоріше як про передчуття, як про шлях до нього, акцентуючи увагу на метафоричності дому, повернення до глибин. Така ситуація пов'язана передусім із іманентною неможливістю героїв С. Жадана до ідентифікації себе з великими спільнотами (зокрема нація) і великою важкістю до утворення спільнот невеликих: «усі ми в цьому світі – покинуті й самотні, усім потрібна любов, всім потрібна увага, усім потрібна хороша робота» [4, с. 203]. Ідентичність у «Месопотамії» постає не як тотожність із чимось, постколо-

ніальна втома і нехоть приналежності до чогось, а як певна форма діалогу з системами, як ситуативне самовизначення у множинному світі, як «технологія себе» (М. Фуко). Тому в цьому творі немає жодних згадок про політику, жодних ідеологій чи більш-менш значущих соціальних проблем, письменник «звужує фокус», націлює читача на сприймання особистого як єдиного мірила екзистенції героїв, її міфологічне (циклічне) розгортання не в історичних межах, а в розмитих кордонах природних ритмів людського життя.

Окремих зауваг в процесі розмови про розгалужену концептосферу межі та її вияви у авторських стратегіях конструювання ідентичності заслуговує й одне з найбільш дискусійних питань, пов'язаних із «Месопотамією» – її жанрова природа, адже коли книга тільки вийшла друком, критика з певним нерозумінням поставилася до експериментальної структури твору (хоча автор уже частково випробовував подібну структуру в «Ефіопії»), тому жанрові означення коливалися від скромного видавничого «збірка оповідань і віршів», до недороману, роману в новелах, міського епосу, урбаністичної симфонії, міфологічного нарративу, збірки ліричних оповідань, роману-поточку. Т. Мейзерська у своїй розвідці досить детально аналізує нарративну та жанрову природу твору, наголошуючи на синтетичності жанрової специфіки цього роману, доводячи його джазову природу: «Ритмічний малюнок нарративу при цьому твориться за правилами джазового чи блюзового квадрату» [8, с. 146]. В контексті цих слів ще більш вмотивованою виглядає думка Т. Свербілової щодо діалогічності «Месопотамії» та «Ворошиловграду», де вставний епізод «Історія й занепад джазу в Донецькому басейні» й окремі авторські зразки спірічуелсу багато в чому визначили й використання біблійного метанаративу в аналізованому творі – псальмовість, госпелність, притчевість відіграють відчутну роль у авторській поетиці і прозового, і поетичного тексту. С. Жадан свідомо розми-

ває межі поетичного, ліричного й прозового, епічного, і справа не лише в поєднанні прози з віршами в одній «збірці», адже поетика (сюжети, тропи, образи, концепти) міцно зв'язують (подекуди прямо через згадки імен чи подій, подекуди лише пунктирно через асоціативні зв'язки) окремі частини в єдине ціле. Більш важливим є планомірне авторське стирання внутрішніх меж епосу й лірики: поетичні частини (відчувається вплив поезії бітників та мета реалізму) насичуються сюжетними рисами, наративністю, натомість прозові частини гранично ліризовані й афористичні: «Без неї, без цієї любові, місто просто помре від холоду й спраги, його покинуть останні мешканці, вони вийдуть з нього, наче з лабіриту» [4, с. 284]. Письменицька стратегія полягає передусім у руйнуванні кордонів, творенні на межі родів і жанрів, що ще раз повертає на буття «між». Ризоматичність жанрової та персонажної природи твору з новою силою семіотизує лакунарність сучасної онтології людини і, значить, руйнує чіткі кордони ідентичності – поки читачка увага за авторським задумом прикута до одного фрагменту дійсності (розгортання сюжету окремої новели, окреме ліричне висловлювання), то поза рецепцією відбувається невловима для читача еволюція характерів, «закадрова» подієвість твору, тобто «паузи» в структурі «Месопотамії» відіграють важливу художню роль маркера невизначеності меж ідентичності персонажа, її іманентну плинність, мінливість.

Новий гуманізм постмодерну як утвердження гетерогенності світу, цінності кожного індивідуального досвіду дає автору невичерпні можливості рекомбінації таких досвідів, а розімкнена жанрова структура в цьому сенсі якнайкраще втілює цю ідею. Тому перед нами постають герої, які й хронологічно, й географічно, й світоглядно застигли на певній межі, що й стає для них джерелом моделей ідентичності, вибудовує їхню екзистенційно загострену, проте пасивну, розмиту, дифузну, гібридну тожсамість.

Список використаних джерел

1. Бабенко А. Урбаністичний простір як деконструкція людяності у книзі Сергія Жадана «Месопотамія» / А. Бабенко // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки. – 2016. – № 17. – С. 20–27.
2. Биргер Л. Пограничник миров [Електронний ресурс] / Л. Биргер // Газета.Ru. – 10.07.2012. – Режим доступу : https://www.gazeta.ru/culture/2012/07/10/a_4676421.shtml.
3. Бриних М. «Проза»: відгуки журі «ЛітАкценту року – 2014» [Електронний ресурс] / М. Бриних // ЛітАкцент. – 20.01.2015. – Режим доступу : <http://litakcent.com/2015/01/20/proza-vidhuky-zhuri-litakcentu-roku-2014/>.
4. Жадан С. Месопотамія / С. Жадан. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2014. – 368 с.
5. Заболотська О. Символіка простору і межі у романі В. Фолкнера «Галас і шаленство» / О. Заболотська // Південний архів. Сер.: Філологічні науки. – 2009. – Вип. 45. – С. 161–168.
6. Матусьяк А. Між мертвою індустрією та молодою демократією. Постколоніальний діалог з минулим у прозі Сергія Жадана [Електронний ресурс] / А. Матусьяк // Україна модерна. – 11.05.2015. – Режим доступу : <http://uamoderna.com/md/matusyak-zhadan-prose>.
7. Мейзерська Т. Поетика приміщень/переміщень у художньому світі роману С. Жадана «Месопотамія» / Т. Мейзерська // Сучасні літературознавчі студії. Феномен дому в літературознавчій перспективі : зб. наук. праць. – 2016. – Вип. 13. – С. 390–399.
8. Мейзерська Т. Роман Сергія Жадана «Месопотамія»: жанрова своєрідність та ідейний зміст / Т. Мейзерська // Проблеми сучасного літературознавства. – Одеса, 2016. – № 22. – С. 139–148.
9. Омельницький А. Хроніка «українського Межиріччя» – рецензія на книжку Сергія Жадана [Електронний ресурс] / А. Омельницький // BBC Україна. – 01.12.2014. – Режим доступу : http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/12/141201_book_2014_reader_review_zhadan5
10. Политическая философия / [Под общ. ред. Г. Л. Тульчинского]. – М. : Юрайт, 2014. – 324 с.

11. Свербілова Т. Метафорична семіотика дому в системі постколоніальної гібридної культури прикордонних регіонів у романах С. Жадана «Ворошиловград» і «Месопотамія» / Т. Свербілова // Сучасні літературознавчі студії. Феномен дому в літературознавчій перспективі : зб. наук. праць. – 2016. – Вип. 13. – С. 499–514.
12. Стасіневич Є. Анатомія одного Міста: рецензія на «Месопотамію» Сергія Жадана [Електронний ресурс] / Є. Стасіневич // Insider. – 20.01.2014. – Режим доступу : <http://www.theinsider.ua/ukr/art/anatomiya-odnogo-mista-kharkivska-mesopotamiya-sergiya-zhadana/>.
13. Щур О. Фірмові любов та сум від Жадана [Електронний ресурс] / О. Щур // ЛітАкцент. – 13.02.2014. – Режим доступу : <http://litakcent.com/2014/02/13/firmovi-ljubov-ta-sum-vid-zhadana/>.
14. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Э. Эриксон. – М. : Флинта, 2006. – 342 с.
15. Jędrzejczyk D. Teologia miasta / D. Jędrzejczyk // Humanistyczne oblicze miasta. – Warszawa : WGRS, 2004. – P. 67–94.

Ю. А. Ганошенко,

Запорожский государственный медицинский университет, г. Запорожье, Украина

ЗАПЛЕННЕ МЕЖИРЕЧЬЕ: ГРАНИЦА КАК КОНСТРУЕНТ ИДЕНТИЧНОСТИ В РОМАНЕ «МЕСОПОТАМИЯ» СЕРГЕЯ ЖАДАНА

Статья посвящена проблеме философского и литературоведческого определения функциональности концептосферы границы (межи) в процессах формирования современной постмодерной идентичности и специфики ее художественного воплощения в литературном тексте. С помощью герменевтического, феноменологического и психоаналитического методов раскрывается синтетическая природа идентичности в романе «Месопотамия» одного из самых влиятельных авторов современной украинской литературы Сергея Жадана с точки зрения специфики пространственной составляющей формирования тождества и построения пространственных параметров бытия персонажа этого литературного произведения; особенностей экспликации в художественном тексте индивидуальной постмодерной идентичности; писательских стратегий отражения коллективного уровня идентичности литературного героя. Отдельно рассмотрено своеобразную жанровую природу произведения, которая также объясняет специфику идентичности персонажа, которая определенно имеет признаки «между» – лиминальности, диффузности, размытости, гибридности.

Ключевые слова: идентичность; граница; лиминальность; концепт; писательская стратегия; жанровая специфика.

Y. Ganoshenko

Zaporizhzhya State Medical University, Zaporizhzhya, Ukraine

INTRICATE WORDLIMIT: THE BOUNDARY AS IDENTITY CONSTRUCT IN THE NOVEL *MESOPOTAMIA* BY SERGIJ ZHADAN

The article is devoted to the problem of the artistic embodiment of individual and group identity. The subject of the study is the boundary as a concept and methodological principle in contemporary literary criticism, which helps to study the features of the reflection of identity. The study of the identity of modern Ukrainians is one of the most urgent problems of modern humanity studies. The literary potential of the study of identity has not yet been fully disclosed, and therefore the article is an actual study. The use of hermeneutic, phenomenological and psychoanalytical methods makes it possible to study the problem using a broader variety of approaches. The subject of the study is the novel *Mesopotamia* by one of the most famous writers of modern Ukrainian literature, Sergij Zhadan. The writer's strategies for the embodiment of identity in his novel are quite diverse and stimulate scientific interest. The article reveals the features of the construction of the artistic space in the novel and the mythologization of the narrative as a reflection of the liminal identity of the characters. This same hypothesis is confirmed by an analysis of the individual and collective identity of the heroes of *Mesopotamia*, which can be characterized as diffuse, fuzzy, and hybrid. Their identity is formed in a «between state» (between generations, between ideological systems, between cultures) and reflects a certain blockage at the border, the fuzziness and infantilism of the attitude to life, the society, and the environment. Separately analyzed is the synthetic genre nature of the novel, which specifically combines the epic and the lyrics, and blurs the boundaries between them. The writer's strategy is to direct the readers' reception in order to perceive the heroes of *Mesopotamia* in the context of blurring boundaries and being «between».

Key words: identity; boundary; liminality; concept; writer's strategy; genre specific.